

Elsbeth Nørgaard Pedersen: *Schumachers Gård. Bredgade 30.* (G.E.C. Gad, 1981). 149 s., ill.

Det kunne se ud som et fordringsfuldt krav at forlange, at en læser skal fordybe sig i en ejendom i Bredgade-kvarteret i København, men da den giver et bidrag til hovedstadens historie om end kun i oversete enkeltheder, har skildringen sin berettigelse. Gården er opført af toldinspektør Cornelius Schumacher 1752 og har gennem årene været beboet eller ejet af fremtrædende personligheder i handelsverdenen eller embedsstanden og er således med til at vise de ydre livsforhold, som denne samfundsklasse anså for nødvendige. En af de sidste var højesteretsadvokat C.J.O. Liebe, og det er talende, at gården nu danner rammen om kontorer for notable firmaer, fordi ingen nu har råd til en privatlejlighed af det format og med de udgifter, den kræver. Nogle ændringer har bygningen været underkastet i tidens løb, bl.a. af bagbygningen, som kan følges gennem de opmålinger, bogen bringer. Som et kuriøst bidrag til historien om påskekrisen 1920 anføres det, at der blev anlagt en direkte telefonledning mellem Amalienborg og Liebes arbejdsværelse. Skildringens største værdi ligger i beskrivelsen af de skiftende ejeres måde at indrette sig på, og da deres sociale grundlag var det samme, kan der trods de vekslende moder let findes en fællesnævner. Billederne støtter teksten godt, og et personregister mangler ikke.

Helge Søgaard

Kurt Dahl Christiansen og Jørgen Thomsen (red.): *Ak hvor forandret.* (Odense Universitetsforlag, 1983). 196 s., ill.

Det kommende jubilæum for Odense bys 1000-årige beståen har medført en omfattende publikation af historisk stof, deriblandt også denne bog med 30 erindringer, som er udvalgt mellem mange beretninger, som pensionister i byen efter opfordring har indsendt til centralbiblioteket. Som en naturlig følge af forfatterens alder er det skildringer af tiden ca. 1900-1940, da etatsrådernes stad på mange måder havde bevaret det gamle sociale mønster med en overklasse og en underklasse, af hvilke den sidste levede under betingelser, som viser, at det dog er gået lidt frem siden den tid. Fortællingerne skiller sig ikke ud fra det, der kendes fra andre byer i provinsen. Skulle et særtræk fremhæves, må det blive erindringerne om skoletiden og lærerne, som må forstås ud fra den kendsgerning, at de gamle mere er optaget af deres barndom og vender tilbage til begivenhederne i den end til den senere del af deres tilværelse. De enkelte skildringer fremtræder med rettelser af redaktionen, så vil man benytte dem som historiske kilder, må man gribe tilbage til de originale beretninger. En særlig værdi har bogen i sine mange billeder, der viser Odense i første del af dette århundrede og supplerer teksternes undertiden lidt spredte oplysninger.

Helge Søgaard

Birthe Karin Fischer: *Uld og Linnedfarvning i Danmark. 1720-1830.* (Rhodos, 1983). 112 s. ill., 148,- kr.

Birthe Karin Fischer præsenterer i sin bog et på flere punkter nyt materiale.

Udgangspunktet er de farveprøver, danske farvere i 1700-tallet indsendte til Kommercekollegiet for at opnå privilegium til at slå sig ned som mestre. Adskillige sådanne farveprøver gengives i bogen i meget delikate, smukke og (korrekte?) farvegengivelser.

Bogen giver videre mange illustrerende eksempler på enevældens manufakturpolitik og på betingelserne for håndværkernes arbejde. Tidens rastløse eksperimenteren og arbejde med nye metoder er karakteristisk også for farverfaget; såvel regeringens støtte til eksperimenterende håndværkere som disse håndværkeres ofte dårlige afsætningsmuligheder fremlægges. En bestemt farver, Nicolai Christian Wiborg (nok i sin ihærdighed og dygtighed ikke helt typisk for tidens gennemsnits-håndværker, men nok idealet for regeringens stræben), præsenteres, og hans arbejder og farveanalyser gennemgås. Også den stordrift (»plantage«-drift) flere farvere kastede sig ud i for dels at fremskaffe de bedste farveplanter dels producere i tilstrækkeligt omfang til at import kunne undgås, belyses.

Tidligere litteratur om disse emner har normalt fokuseret på forholdene i København; her fremlægges også materiale om provinsfarvernes forhold – og om, hvor dårlig kontakten ofte var til kolleger og regering i København.

Bogens sidste halvdel rummer en gennemgang af periodens almindeligste farvematerialer og eksperimenterne med dem, og den afsluttes med nogle farveopskrifter fra såvel faglitteratur som aviser fra tiden.

Bogen henvender sig, med sit emne og sit hidtil delvis ubehandlede stof, til historikere, farvere og lignende fagfolk. Desværre bærer fremstillingen præg af en vis usikkerhed over for brugen af det arkivalske materiale; den er i hele sin form refererende mere end bearbejdende. Dette giver måske en

skævhed i fremstillingen: for amatører forudsættes for meget bekendt, for faghistorikere havde en højere grad af perspektivering været ønskelig. Bogen er kort, måske altså for kort. Dog er det væsentligt, at materialet nu er præsenteret; så kan der altid arbejdes videre med det. Bogen giver i hvert fald et spændende supplement til farveriets historie i Danmark.

Birgitte Kjær

Jens Sigsgaard og Ib Varnild (red.):
»Det legede vi med ...« *Gammelt legetøj i Danmark*. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1982). 336 s. ill., 358,- kr.

Bogen prætenderer med sin titel og sit udstyr at være »bogen« om legetøj i Danmark, at præsentere læseren for legetøjet fra en lang, uspecificeret fortid. Konkret bliver det især til en fremlæggelse af legetøjet i forrige århundrede og begyndelsen af dette, som det bruges hovedsagelig i borgerskabet. Der redegøres kun ganske kort for disse afgrænsninger, der er materialebestemte; på den ene side stammer det legetøj, der præsenteres i bogen, i vid udstrækning fra museumssamlinger, og dér er det især det bedste, der er bevaret, altså borgerskabets; på den anden side sker der en enorm forøgelse i mængden af legetøj i løbet af forrige århundrede på grund af dels industrialiseringen af legetøjsproduktionen, dels ud fra de voksnes voksende ønske om at udfylde en stadig længerevarende barndom med legetøj. Inden for disse tids- og materialeafhængige begrænsninger fremlægger bogen i essays med hver sine forfattere så forskellige lege- og legetøjstyper fra stort set perioden 1850-1950. Den store kobling med samfundsudviklingen, med ændringer i familielivet, i opdragelses-